

Energeetika- ja keskkonnaministri määruse „Majandus- ja taristuministri 13. septembri 2022. a määruse nr 69 „Päritolutunnistuse väljastamise, võõrandamise ja kustutamise kord ning päritolutunnistuse taotlemisel esitatava teabe koosseis“ muutmise“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse energiamajanduse korralduse seaduse § 32⁸ lõike 11 alusel.

1.1. Sisukokkuvõte

2023. aasta 20. novembril jõustus Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2023/2413, millega muudetakse direktiivi (EL) 2018/2001, määrust (EL) 2018/1999 ja direktiivi 98/70/EÜ seoses taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamisega ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv (EL) 2015/652¹. Direktiiviga muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2018/2001 taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise kohta (edaspidi ka *direktiiv*). Määrus mõjutab ennekõike Elering AS-i, kes väljastab päritolutunnistusi. Eelnõuga tehtavad muudatused ei suurenda ettevõtjate ega kodanike halduskoormust. Tegemist on eeskätt tehniliste muudatustega, mille mõjusid on kirjeldatud atmosfääriõhu kaitse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu SE 697² seletuskirja peatükis 6.1.3. „Standardühiku murdosadeks jagamine“. Muudatustega täpsustatakse päritolutunnistuse murdosaks jagamise põhimõtteid ja täpsustatakse tootja terminit, et määratleda, kellele väljastatakse päritolutunnistus.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Kliimaministeeriumi energeetika osakonna taastuenergia ekspert Hans Markus Kalmer (hans.kalmer@kliimaministeerium.ee, 626 9120). Eelnõu õigusekspertiisi on teinud Kliimaministeeriumi õigusosakonna nõunik Kristel Soodla (kristel.soodla@kliimaministeerium.ee, 605 2124). Eelnõu on keeleteimetanud Justiits- ja Digiministeeriumi õigusloome korralduse talituse toimetaja Moonika Kuusk (moonika.kuusk@justdigi.ee).

1.3. Märkused

Eelnõukohase määrusega muudetakse majandus- ja taristuministri 13. septembri 2022. a määruse nr 69 „Päritolutunnistuse väljastamise, võõrandamise ja kustutamise kord ning päritolutunnistuse taotlemisel esitatava teabe koosseis“ redaktsiooni avaldamismärkega RT I, 14.09.2022, 4.

Eelnõu on seotud atmosfääriõhu kaitse ja teiste seaduste muutmise seaduse jõustumisega (eelnõu SE 697).

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32023L2413&qid=1699364355105>

² Atmosfääriõhu kaitse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 697 SE Riigikogu veebis - <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/3ce1abd6-78b0-49cf-bcaf-e1f7257485a9/atmosfaariohu-kaitse-seaduse-ja-teiste-seaduste-muutmise-seadus-taastuenergia-direktiivi-muudatuste-ulevotmine/>

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Punktis 1 tehtav muudatus on vajalik, et tagada õigusselgus ja täpsustada, kellel on õigus saada päritolutunnistusi. Endiselt säilib võimalus volikirja alusel päritolutunnistuse saajaks volitada ka kolmas juriidiline isik, kes ei pea ilmtingimata olema tootja määrase tähenduses.

Punktiga 2 täiendatakse määruse § 3 lõiget 4 selliselt, et päritolutunnistust on võimalik väljastada tootjale kalendrikuu toodangu eest tootmisele järgneval kalendrikuul lisaks megavatt-tunni täpsusele ka vatt-tunni täpsusega. Muudatusega võetakse üle direktiivi 2018/2001 artikli 19 lõige 2. Atmosfääriõhu kaitse ja teiste seaduste muutmise seadusega (eelnõu SE 697) saab süsteemihaldaja võimaluse jagada päritolutunnistus standardühiku (1 MWh) murdosaks tingimusel, et murdosa on vatt-tunni (Wh) kordne. Vatt-tunni kordne tähendab, et päritolutunnistuse jagatud osa peab olema tervele ühikule vastav, mis on mitmekordne 1 Wh kogus. Kui süsteemihaldaja jagab standardühiku (1 MWh) väiksemateks osadeks, siis need osad peavad olema tervete vatt-tundide kogumite järjepidev kordus.

Näiteks, kui jagatakse 1 MWh kümneks osaks, siis iga osa peab olema täpselt 100 kWh (kilovatt-tundi), mis on samuti vatt-tunni kordne. Kui päritolutunnistus jagatakse 16 osaks, tähendab see, et iga osa väärtus peab olema täpselt 1/16 MWh, mis on 62,5 kWh, ja kuna 1 MWh = 1000 kWh, siis jagades 1000 kWh 16 osaks, saadakse iga osa väärtuseks 62,5 kWh (mis on samuti vatt-tunni kordne). Energia päritolu tõendatakse päritolutunnistusel vatt-tunni täpsusega.

Sel viisil päritolutunnistuse väljastamine võimaldab tõendada riigis toodetud ja tarbitud taastuvelektrienergiat kooskõlas elektrituru reeglitega, näiteks taastuvenergia ostu-müügilepingu (PPA) tõendamiseks, muu kui bioloogilist päritolu taastuvkütuse tootmise tõendamiseks, elektrisõiduki laadimise tõendamiseks, otseliini kaudu taastuvelektri tarbimise tõendamiseks jne.

Tegemist on teenuspõhise lahendusega, mille töötab välja päritolutunnistuste süsteemihaldaja (EnKS § 2 lg 26¹) ja mille tingimused kajastatakse EnKS-i § 32¹⁰ lõike 12 alusel välja töötatud päritolutunnistuste elektroonilise andmebaasi kasutamise tingimustes ja korras. Päritolutunnistuste süsteemihaldaja on süsteemihaldur maagaasiseaduse tähenduses ja põhivõrguettevõtja elektrituruseaduse tähenduses ehk AS Elering. Tulevikus jääb enamik päritolutunnistusi 1 MWh standardühikule, kuid käesolev muudatus võimaldab võtta kasutusele ka väiksemaid päritolutunnistuse koguseid. Eksporditavad päritolutunnistused jäävad esialgu kõik standardühikule ehk suurusega 1 MWh.

Punkti 3 muudatuse esimene osa on seotud tunnipõhiselt turuarveldusperioodilt 15-minutilisele turuarveldusperioodile üleminekuga. Muudatus võimaldab tulevikus väljastada päritolutunnistusi 15 minuti ja/või ühetunnise toodangu kohta, olenevalt turuosaliste ootustest ja vajadustest. Muudatuse teise osaga asendatakse tekstiosa „pikaajalise elektrienergia ostulepingu“ tekstiosaga „elektrienergia müügilepingu“, et viia määrase tekst energiamajanduse korralduse seaduse ning elektrituruseaduse sõnastusega kooskõlla.

Punkti 4 kohaselt tuleb päritolutunnistuse kustutamiseks gaasiliste kütuste (biometaan ja vesinik) korral esitada ka tarbimise mõõtepunkti EIC-kood (*Energy Identification Code*), kuna gaasiliste kütuste puhul järgitakse massibilansi põhimõtet (jälgitavuse ja arvestuse pidamise meetoodika, mis tagab kütuste jätkusuutlikkuse omaduste säilimise ja kontrollitavuse kogu tarneahelas, jälgides ja

tasakaalustades säästvate ja mittesäästvate toorainete ja kütuste koguseid nende töötlemisel, muundamisel, tootmisel, kauplemisel ja levitamisetappides, võimaldades jätkusuutlikkuse atribuutide paindlikku määramist sisend- ja väljundmassivoogude põhjal). Teiste energiakandjate puhul toimub praegu tarbimise tõendamine tarbija registrikoodi või isikukoodi vastu.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõuga kavandatud muudatused on kooskõlas Euroopa Liidu õigusega. Muudatused on seotud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga (EL) 2023/2413.

4. Määruse mõju

Määruse eelnõuga ei kehtestata uusi nõudeid ega kohustusi. Eelnõu eesmärk on viia määrus „Päritolutunnistuse väljastamise, võõrandamise ja kustutamise kord ning päritolutunnistuse taotlemisel esitatava teabe koosseis“ kooskõlla atmosfääriõhu kaitse ja teiste seaduste muutmise seaduse (eelnõu SE 697) muudatustega, mistõttu on tegemist tehniliste muudatustega. Atmosfääriõhu kaitse ja teiste seaduste muutmise seaduse (eelnõu SE 697) mõjusid on kirjeldatud eelnõu SE 697 seletuskirja peatükis 6.1.3. „Standardühiku murdosadeks jagamine“.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamisega ei kaasne riigieelarvele ega kohaliku omavalitsuse üksuste eelarvele lisakulusid.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub 1. märtsil 2026. Eelnõu on seotud atmosfääriõhu kaitse ja teiste seaduste muutmise seaduse jõustumisega (eelnõu SE 697).

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemis (EIS) Rahandusministeeriumile. Eelnõu saadetakse ettepanekute esitamiseks Eesti Taastuvenergia Kojale, Eesti Elektritööstuse Liidule, Eesti Vesinikutehnoloogiate Ühingule, Eesti Energia AS-ile, Sunly AS-ile, Eesti Jõujaamade ja Kaugkütte Ühingule, OÜ-le Utilitas Wind, Eesti Gaasiliidule, AS-ile Elering ning Maksu- ja Tolliametile.